



LRF MÄLARDALEN

LRF SALA

LRF VÄSTERÅS

2015-06-18

Sweco Energuide AB



Stråksamråd avseende kraftledningar mellan vindkraftpark Norrberget och Sala samt mellan Sala och Finnsletten

Vattenfalls förslag till delvis nya ledningar/ledningsträckor mellan vindkraftpark Norrberget-Sala-Finnsletten är en stor investering som planerats under lång tid.

Vi vill hävda att det samrådsmaterial som presenterats inte kan utgöra mer än en liten bråkdel av den kunskap som Vattenfall inhämtat i frågan och som skulle kunna tillhandahållas i samrådet. Vi som intresseorganisation vill här påpeka Vattenfalls ansvar om att brevlades informera alla sakägare och uppmana Vattenfall att anta en öppen framtoning och lyhördhet för vad som kan göras för att mildra de negativa konsekvenser som ledningen kan medföra för boende och företagare.

Då remissunderlaget nått oss via LRF:s Riksförbund i Stockholm ber vi Vattenfall och Sweco uppdatera sina adressuppgifter för ärenden som berör Västmanland, Uppsala, och Stockholms län:

LRF Mälardalen, Box 23, 745 21 Enköping

E-post: malardalen@lrf.se

LRF Mälardalen, LRF Västerås, och LRF Sala (nedan LRF) har tagit del av Vattenfalls förslag till rubricerad ledning och vill härmed lämna följande generella synpunkter. För enskilda synpunkter vill LRF hänvisa till de fastighetsspecifika yttranden som inkommit från berörda markägare.

1. Bästa möjliga teknik med hänsyn till naturmiljö, hälsa, och produktionsmark

Vattenfall har inte i samrådshandlingarna redovisat något resonemang kring val av bästa möjliga teknik. LRFs uppfattning är att markkabel alltid bör väljas när detta är möjligt. Framtidens elnät måste byggas med framtidens teknik och det finns idag goda såväl tekniska som ekonomiska möjligheter att lägga ner en växelströmskabel i marken i stället för att uppföra stolpar och anlägga kalgator på produktiv jordbruks- och skogsmark. Ett optimerat kabelalternativ, med tillhörande kompensationsutrustning för kapacitiva strömmar, måste därför självklart presenteras mer noggrant för att säkerställa att MB 2:3 är uppfylld. Därtill måste Vattenfall utveckla skrivningarna kring vilket kapacitetsbehov som finns längs den aktuella sträckan samt på vilket sätt den planerade ledningen behövs i regionnässtrukturen.

Generellt anser LRF att markförlagd elkabel både baserat på växelströms- och HVDC-VSC teknik bör beaktas som bästa möjliga teknik då det, enligt oss, jämfört med luftburna växelströmsledningar bidrar till fördelar ifråga om:

1. Minskad förekomst av magnetfält vilket kopplats till ökad risk för cancer (Feychting & Ahlbom, 1993; WHO IARC 2002)
2. Mindre påverkan på friluftsliv, natur-, och kulturmiljö
3. Bibehållen koldioxidbindning i träd och växter
4. Påverkan på jord- och skogsbruksproduktion
5. Påverkan på boendemiljö och marknadsvärde av närliggande fastigheter

Vid teknikvalet måste olika miljöaspekter vägas mot tekniska och ekonomiska sådana. LRF vill i sammanhanget särskilt lyfta fram påverkan på klimatet samt påverkan på jord och skog såsom samhällsviktiga funktioner. Skogens funktion som kolsänka är välkänd och måste beaktas i den fortsatta prövningen. En kalgata som är 40 meter bred, samt en från äldre träd ständigt rensad kantzon, ger en sänkt koldioxidbindning. Därtill måste Vattenfall naturligtvis inventera och ta hänsyn även till naturvärden, landskapsbild, friluftsvärden osv.

LRF menar att en fullständig ekonomisk-teknisk konsekvensbeskrivning av skilda teknikalternativ behöver innehålla de externa effekter, kostnader, och intäktsförluster som uppstår för samhället och enskilda fastighetsägare.

I ett samhällsekonomiskt perspektiv kan det vara intressant att reflektera över skogens ekonomiska betydelse för vårt land. Sveriges årliga exportnetto från skogsnäringen är ungefär 100 miljarder kr/år vilket motsvarar ca 4000 – 5000 kr/ha och år. Det går att lägga till (och säkert också dra ifrån) värden till (eller från) det beloppet. Om man kapitaliserar en sådan årlig intäkt med 2% förräntning innebär det att den skogsmark (som skulle upptas av en luftledning på sträckan Norrberget-Sala-Finnslätten) innebär en stor samhällskostnad i förlorat nettoexportvärde. Dessutom tillkommer intäktsförluster för staten i form av uteblivna bolagsskatter och den skatt som enskilda skogsägare betalar

på skogsintäkter. Såväl enskilda markägare som LRF vill gärna föra en diskussion med Vattenfall hur samhället kan utveckla infrastruktur och samtidigt minimera påverkan på jordbruk och skogsbruk med hänsyn till de totala samhällsekonomiska effekterna av skilda ledningsalternativ.

Behov av kompletterande information i en MKB

Vattenfall har inte redovisat vilken metod för grundläggning som kommer att användas om ledningen även fortsättningsvis kommer att vara en luftledning. Mot bakgrund av den senaste tidens diskussion kring materialval i stolpfundament behöver detta redovisas i MKB.

Beaktansvärda hälsoaspekter gäller i första hand magnetfältet. Vattenfall behöver beräkna och redovisa magnetsfältets utbredning vid kritiskt belägna bostadshus och arbetsplatser (t ex djurstallar) i kommande MKB, samt ta erforderlig hänsyn till detta vid detaljsträckningen.

Skogen ger betydande inkomster och arbetstillfällen till Sverige som behöver beaktas på makroskala. Samhället har också genom MB 3 kap 4 § tydligt uttryckt att samhället behöver den bördiga åkermarken för att producera livsmedel och den produktiva skogen för att producera energi och råvaror. De blygsamma markanspråken vid kabelförläggning, jämfört med den breda gata som blir längs luftledningar, ger naturligtvis markförlagd kabel en stor fördel ur miljösynpunkt som måste synliggöras i en MKB.

2. Lokaliseringsprövning

För många fastighetsägare är det en fördel om ledningar går i ägo gränser och LRF ber därför Vattenfall beakta detta vid fortsatt planering. I de flesta fall är det också att föredra att samhällets mark används när infrastruktur ska etableras. Därtill är det självklart att impedimentmark har fördelar jämfört med produktiv åker- och skogsmark, och bör därför i första hand väljas för ledningsdragning, i synnerhet när det gäller luftledningar. LRF vill se ett utvecklat resonemang kring detta i kommande MKB.

Ledningsdragning – minimering av markintrång

Med det som anförts ovan vill vi starkt förorda befintlig ledningsdragning. Den är för ändamålet det mest rationella alternativet. Där finns ju redan ledningsrätt och överenskommelser med berörda markägare. Många av dessa markägare har köpt sina fastigheter med kännedom om näraliggande och befintliga kraftledningar. Därför ter det sig mycket irrationellt att göra nya stora markintrång på andra platser. En del markägare som redan nu har befintlig kraftledning på sina fastigheter skulle till och med riskera att få ytterligare markintrång på grund av en alternativ ledningsdragning.

LRF förordar därför en marklagd elkabel i befintlig ledningsgata (alternativ 1) på hela sträckan då detta ger stora fördelar för jord- och skogsbruk och för närboende intill kraftledningen. På den nya sträckningen som förbinder den tänkta vindkraftparken i Norrberget vill vi förorda en markförlagd elkabel enligt alternativ 1 med förbindelse till nuvarande ledningsstråk för att minimera intrång i produktiv skogsmark och för närboende. En markförlagd ledning i befintlig kraftledningsgata mellan Tullsta-Sala skulle också frigöra värdefull tomtmark i Sala kommun.

Synpunkter på ledningsdragning i närheten av Sala

Boende

Boende i Sör- och Norr Kivsta motsätter sig en ny ledningsdragning nära dessa byar då detta skulle påverka flera fastigheter negativt där markintrång kommer att ske. Det kommer även påverka de övriga boende då den vackra miljön delvis försvinner men skapar också oro för hur kraftledningen påverkar hälsan för människor och djur. Fastighetsägare skulle dessutom riskera att få värdet på sina fastigheter reducerade vid en ny ledningsdragning enligt alternativ 2.

Möjligheter till rekreation och naturliv

Skogen runt bostadsområdet Ängshagen är flitigt använd som rekreativ område av boende i närområdet. Ett genomfört alternativ 2/B enligt samrådsunderlaget skulle medföra att delar av denna skog avverkas och därmed orsaka sämre möjligheter till naturupplevelser och rekreation.

Ovan nämnda skog är mycket använd i undervisning, för utflykter, och som lek område för Ängshagen skola/förskola. I området finns även iordningställda rast och lekplatser för ändamålet. En av markägarna har avtal med skolan om Skolskog vilket innebär att skolan får rätt att nyttja skogen lite mer än vad allemansrätten tillåter (Anon. 2015a). Alternativ 2/B skulle begränsa och försämra möjligheterna att använda området för dessa ändamål.

Vägen genom Sör- och Norr Kivsta är mycket använd som promenad-, motions- och cykelväg. En cykelväg upplåten av en av markägarna möjliggör att enkelt komma från staden och ta del av en fin lantlig miljö. En kraftledning enligt alternativ 2/B skulle ta bort den del av denna vackra landsbygdsmiljö som ligger närmast staden och är flitigast använd. Se även nästa punkt.

Ovan nämnda cykelväg igenom Sör- och Norr Kivsta är delfinansierad med EU medel. Leden ger möjlighet till boende i Sala stad att på nära håll kunna cykla i vacker landsbygd och naturmiljö (Anon 2015b).

Näringsverksamhet

I Sör- och Norr Kivsta så hyrs många bostäder ut. Hyresgäster har redan uttryckt sin oro för att en kraftledning skulle dras utanför deras bostad. Det är rimligt att anta att intresset av att bo i byn isåfall minskar vilket påverkar uthyrningsverksamhet negativt.

Det finns tre större och en mindre hästgård i området där även kommersiell hästverksamhet bedrivs med uthyrning av hästplatser, ridverksamhet och träning av hästar och ryttare. På ena gården finns en större ridanläggning med ridhus. Möjligheterna till kommersiell hästhållning skulle markant försämrats med en närliggande kraftledning enligt alternativ 2/B.

Vad vi förstår skulle alternativ 2/B också medföra att ledningar skulle dras över åkermark vilket marginellt reducerar byns produktiva jordbruksmark men framförallt försvårar en rationell jordbruksdrift.

Nya ledningsgator kommer att ta bort möjligheten till skogsbruk i ledningsgatan. Vad vi förstår skulle en ledningsdragning enligt alternativ 2/B innebära att stora skogsområden skulle behöva kalavverkas om en luftledning används. Vi ser inte att detta är ett rimligt alternativ. Detta är förövrigt ett skäl till att markförlagd ledning bör användas i befintlig och tillkommande ledningsgator mellan Norrberget-Tullsta-Sala-Västerås och när tiden kommer för SvK att förnya sina koncessionstillstånd för nu befintliga regionnätledningarna bör också de ledningarna bli markförlagda!

Framtida markanvändning

Ifall den föreslagna ledningsvägen 2/B används, begränsar det möjligheter till byggande. Detta är också ett skäl till att markförlagd ledning bör användas i befintlig ledningssträckning Tullsta-Sala då det frigör tomtmark för byggnation i Sala kommun.

3. Intrångsersättning vid ledningsrätt

Om Vattenfall får EIs tillåtlighet att uppföra rubricerad ledning behöver Vattenfall ersätta markägarna för intrånget. LRF är positiv till frivillig förhandling, men vill poängtera att det är viktigt att markägarna får tillgång till sakkunnigt biträde på Vattenfalls bekostnad. Maktförhållandet är synnerligen ojämnt och det är helt nödvändigt att samhället, som i detta fall representeras av Vattenfall, ger dem som måste släppa till mark till samhället den hjälp de behöver. I dagsläget fungerar inte denna princip särskilt väl när Vattenfall är inblandad.

Enligt expropriationslagen (1972:719) som reglerar markintrångsersättning (tillämpligt vid ledningsrätt för kraftledning) gäller följande:

4 kap. Expropriationsersättning

1 § För en fastighet som exproprieras i sin helhet ska, i den mån inte annat följer av vad som sägs nedan, löseskilling betalas med ett belopp som motsvarar fastighetens marknadsvärde. Exproprieras en del av en fastighet, ska intrångsersättning betalas med ett belopp som motsvarar den minskning av fastighetens marknadsvärde, som uppkommer genom expropriationen. Uppkommer i övrigt skada för ägaren genom expropriationen, ska även sådan

skada ersättas. Därutöver ska ytterligare löseskilling respektive intrångsersättning betalas med 25 procent av marknadsvärdet respektive marknadsvärdeminskningen.

Vi vill att Vattenfall klargör om de följer expropriationslagens princip om att **minskningen av fastighetens marknadsvärde** skall ersättas fullt ut?

Om Vattenfall följer expropriationslagstiftningen, se utdrag ovan, hur ersätts isåfall **fastigheternas försämrade marknadsvärde** i följande typfall?

Typfall a)

En fastighet om ca 100 hektar skall säljas och värderas utifrån geografiskt läge, markavkastning, bostadshusets standard, etc. till ca 7-8 MSEK av en registrerad fastighetsmäklare. Flera intressenter hör av sig men kort därefter blir det känt att en större luftburen kraftledning kommer att dras över fastigheten. Spekulanternas intresse för fastigheten svalnar och fastigheten säljs för 5,3 MSEK.

Typfall b)

En fastighetsägare har planerat att göra en avstyckning av fritidstomter som ett sätt att finansiera maskininvesteringar i sitt jordbruksföretag. Hon inleder diskussioner med kommunen, en fristående fastighetskonsult, och med lantmäteriet och får efter en tid besked om att Vattenfall planerar att förlägga en ny luftburen kraftledning som skulle gå mindre än 200 meter från de planerade fritidstomterna. Den fastighetskonsult som hon anlitat menar att värdet av de planerade tomterna i praktiken försvinner och avråder henne från att gå vidare.

LRF vill i sammanhanget påpeka att en kraftledning som förläggs närmare än 500 meter från ett bostadshus ofta kommer att ha en så kraftigt visuellt störande effekt att den med all säkerhet kommer att påverka **marknadsvärdet av fastigheten**. Detta gäller även om kraftledningsgatan inte skulle passera över fastighetsgränsen till den berörda fastigheten. Expropriationslagens grundprincip vilar på att fastighetsägaren ska hållas skadeslös för **minskningen av fastighetens marknadsvärde** vid markintrång. Vi vill därför påminna om att denna grundprincip bör gälla i kommande frivilliga förhandlingar med alla fastighetsägare som påverkas av en ny kraftledning.

4. Sammanfattning

Vattenfalls samrådsunderlag förespråkar ett luftburet kraftledningsalternativ mellan Norrberget-Sala-Finnslätten. Vattenfall har dock inte visat att det är **tekniskt omöjligt** att använda sig av markförlagd ledning på den aktuella sträckan. Man har heller inte visat att det är **tekniskt nödvändigt** med luftburen ledning. LRF anser därför att valet av luftburen kraftledning bör motiveras och tydliggöras med ett underlag som belyser varför ett luftburet teknikval görs med hänsyn till: **2 kap. 3 § miljöbalken** som anger att bästa möjliga teknik skall väljas som orsakar minsta möjliga skada och intrång på miljön och andra intressen. Vi anser att en markförlagd kraftledning representerar bästa möjliga teknikval enligt **2 kap. 3 § miljöbalken** och medför stora fördelar jämfört med en luftledning. Med andra ord, om det är **tekniskt möjligt** att använda sig av markförlagd elkabel på den aktuella sträckan anser LRF att en analys skall utföras av Vattenfall där samtliga kostnader jämförs för luftburen- respektive markförlagd kraftledning med avseende på:

- Risk för cancer
- Natur- och kulturmiljö samt inverkan på det rörliga friluftslivet
- Koldioxidbindning i träd och växter
- Samhällsekonomiska effekter
- Förändring av brukningsvärdet av jord- och skogsmark
- Förändring av marknadsvärdet av närliggande fastigheter

Oavsett teknikval för kraftledningen, vill vi också påminna om att expropriationslagens grundprincip vilar på att fastighetsägaren ska hållas skadeslös för **minskningen av fastighetens marknadsvärde** vid markintrång. Vi vill därför påpeka att denna grundprincip bör gälla i kommande frivilliga förhandlingar med alla fastighetsägare som berörs av en ny kraftledning. Med denna bakgrund vill LRF förorda att markförlagd elkabel anläggs i befintlig sträckning (enligt alternativ 1) och i nödvändig nyanslutning mellan Norrbergets vindkraftpark-befintlig ledningssträckning (enligt alternativ 1).

[Redacted signature block]

[Redacted name]

Ordförande, LRF Mälardalen

[Redacted signature block]

[Redacted name]

Ordförande, LRF Sala

[Redacted signature block]

[Redacted name]

Ordförande, LRF Västerås

Litteratur

Anon 2015a. Skolskogar. <http://www.skogeniskolan.se/skolskogar>

Anon. 2015b. Cykelleder Sala södra.
<https://www.google.com/maps/d/u/0/viewer?mid=zZs0TkEgY3sE kM7qfgkpFX0k>

Expropriationslagen 1972(719). <http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19720719 htm#K1P4>

Feychting, M. och A. Ahlbom. 1993. Magnetic fields and cancer in children residing near Swedish high-voltage power lines. American Journal of Epidemiology 138:467–481, 1993.

Miljöbalk, SFS 1998:808. <http://www.riksdagen.se/webbnav/?nid=3911&bet=1998:808#K3>

WHO IARC 2002 (2002). Non-ionizing radiation, part 1: static and extremely low-frequency (ELF) electric and magnetic fields. IARC Monogr Eval Carcinog Risks Hum (80): s. 1–429